Seat No. : ______________

MA-I-24

April-2007

Sanskrit

Paper-II

(वेद – अपठित)

Time : 3 Hours] **[Max. Marks : 100**

१. (અ) જરૂરી વિવરણ ઉમેરીને કોઈ પણ **બે** મન્ત્રોનો અનુવાદ કરો : (१०)

1. (A) Translate any **two** of the following with necessary explanation : **(10)**

(१) प्र यभ्दन्दिष्ठ एषां प्रास्माकासश्च सूरयः ।
अप नः शोशुचदधम् ।।

(२) प्र तद्विष्णुः स्तवते वीर्येण मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः ।
यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेस्वधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वा ।।

(३) पृच्छे तदेनो वरुण दिद्दसूपो एमि चिकितुषो विपृच्छम् ।
समानमिन्मे कवयश्चिदाहुरयं ह तुभ्यं वरुणो ह्यणीते ।।

(४) इयं विसृष्टिर्यत आबभूव यदि वा दधे यदि वा न ।
यो अस्याध्यक्षः परमे व्योमन्त्सो अङ्ग वेद यदि वा न वेद ।।

१. (બ) વરુણ દેવતા વિશે વિવેચનાત્મક નોંધ લખો. (१०)

1. (B) Write a critical note on वरुणदेवता. **(10)**

અથવા/OR

१. (બ) વિષ્ણુસૂક્ત ઉપર નોંધ લખો.

1. (B) Write a note on विष्णुसूक्त.

२. (અ) જરૂરી વિવરણ સાથે ગમે તે **બે** મન્ત્રોનો અનુવાદ કરો : (१०)

2. (A) Translate adding notes where necessary any **two** of the following : **(10)**

(१) असौ यस्ताम्रो अरुण उत बभ्रुः सुमङ्गलः ।
ये चैन छं रुद्रा अभितो दिक्षु श्रिताः सहस्त्रशोऽवैषा छं हेड ईमहे ।।

(२) मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः ।
मा नो वीरान् रुद्र भामिनो वधीर्हविष्मन्तः सदमित्त्वा हवामहे ।।

(३) नमः कृत्स्नायतया धावते सत्त्वनाम् पतये नमो
नमः सहमानाय निव्याधिन आव्याधिनीनां पतये नमो
नमो निषङ्गिणे ककुभाय स्तेनानां पतये नमो नमो
निचेरवे परिचरायारण्यानां पतये नमः ।।

(४) यत्प्रज्ञानमुत चेतो धृतिश्च यज्ज्योतिरन्तरमृतं प्रजासु ।
यस्मान्न ऋते किञ्च न कर्म क्रियते तन्मे मनः शिव सङ्कल्पमस्तु ।।

૨. (બ) પ્રકૃતિના એકતત્ત્વ તરીકે રૂદ્રનું સ્વરૂપ સમજાવો. (૧૦)

અથવા/OR

૨. (બ) યજુર્વેદના આધારે મનની વિશેષતાઓ જણાવો.

૩. (અ) નીચેનામાંથી ગમે તે **બે** નો અનુવાદ કરો : (૧૦)

3. (A) Translate any **two** of the following : **(10)**

(१) यां रक्षन्त्यस्वप्ना विश्वदानीं देवा भूमिं पृथिवीमप्रमादम् ।
सा नो मधु प्रियं दुहामथो उक्षतु वर्चसा ।।

(२) यस्यां समुद्र उत सिन्धुरापो यस्यामन्नं कृष्टयः संबभूवुः ।
यस्यामिदं जिन्वति प्राणदेजत् सा नो भूमिः पूर्वपेये दधातु ।।

(३) मल्वं बिभ्रती गुरुभृद् भद्रपापस्य निधनं तितिक्षुः ।
वराहेण पृथिवी संविदाना सूकराय वि जिहीते मृगाय ।।

(४) ये गन्धर्वा अप्सरसो ये चारायाः किमीदिनः ।
पिशाचान्त्सर्वा रक्षांसि तानस्मद् भूमे यावय ।।

૩. (બ) ટૂંકનોંધ લખો (ગમે તે **એક**) : (૧૦)

3. (B) Write a short note on any **one** : **(10)**

(i) अथर्ववेदशीर्षकम् ।

(ii) अथर्ववेदोपदिष्टः राष्ट्रवादः ।

૪. (અ) નીચેનામાંથી ગમે તે **બે** નો અનુવાદ કરો : **(૨૦)**

4. (A) Translate any **two** of the following : **(20)**

(१) अस्त्येको ग्रामो विन्ध्यारण्ये नात्युन्नतपर्वतप्रान्तक्रोडेऽवस्थितः । तत्तु तादृश एव यादृशग्रामविषये पण्डिताः निरमलं वदन्ति – "चेद् वाञ्छसि मूर्खत्वं वस ग्रामे दिनत्रयम् ।" किन्त्वतिविशिष्टोऽयं ग्रामो यस्मिन् प्रवेशमात्रेण मूर्खत्वं समायाति का कथा दिनत्रयनिवासस्य । पश्यत्वस्य ग्रामपतेः देवानां प्रियत्वम् । श्रूयते, एकदा कोऽप्यश्वसनाथः पुरुषोऽस्मिन् ग्रामे समागतः । तमश्वं दृष्ट्वा ग्रामपतिरुवाच – 'कोऽयं पशुः ?' तेनोक्तम् 'अश्व' इति । ग्रामणीः पुनरपृच्छत् 'अत्र को विशेषः ?' सोऽब्रवीत् – 'सुपुष्टोऽयं पशुपुंगवोऽश्वो वेगेन धावति । एनमा-रुह्य कोऽपि कियददूरमपि स्वल्पीयसैव कालेन गन्तुं शक्नोति ।।'

(२) शङ्करो गोविन्दभगवत्यादगुरोर्दीक्षां गृहीत्वाऽद्वैतपारावारेऽचिरमेव निष्णातः सञ्जातः । गुरोराज्ञया स भारतस्य देशप्रदेशे स्वद्वैतध्वजं स्फारयितुं धर्मविजयं समारब्धवान् । दिग्विजयस्य प्रकरणे सः मण्डनमिश्रैः सह व्यवदत । तत्रोभयभारती मण्डनमिश्रस्य पत्नी निर्णायिका बभूव । स्वल्पे वयसि संन्यस्तो जीवनमुक्तः शङ्करो द्वात्रिंशद्वर्षीय एव महाध्वनित्को बभूव । आसीदेव परमो निष्कामकर्मयोगी सः । भारतस्य सांस्कृतिकैक्यस्य विधानाय सोऽस्य देशस्य चतुर्षु सीमान्तप्रदेशेषु अद्वैतविद्याप्रकाशस्तम्भानिव महामठान् स्थापयामास । येन बदरी-द्वारका-सेतुबन्ध-रामेश्वर पुरी श्रीनगरादिषु राजन्तेऽद्वैतदर्शनम् ।।

(३) रत्नैः कल्पितमासनं हिमजलैः स्नानं च दिव्याम्बरं
नानारत्नविभूषितं मृगमदामोदांकितं चन्दनम् ।
जातिचम्पकबिल्वपत्ररचितं पुष्पं च धूपं तथा
दीपं देव दयानिधे पशुपते हल्कल्पितं गृह्यताम् ।।
आत्मा त्वं गिरिजा मतिः सहचराः प्राणाः शरीरं गृहं
पूजा ते विषयोपभोगरचना निद्रा समाधिस्थितिः ।
संचारः पदयोः प्रदक्षिणविधिः स्तोत्राणि सर्वा गिरो
यद्यत्कर्म करोमि तत्तदखिलं शम्भो तवाराधनम् ।।

(४) संस्कृतस्य निष्प्रभावत्वं पण्डितानाम् अध्यापकानामुपरि दृष्ट्वा साधारणलोकस्येयं मतिर्जायते, यन्नास्ति खलु अस्याः विद्यायाः किञ्चिद्विशिष्टं फलम् । को लाभः संस्कृताध्ययनस्य यदि नाम संस्कृतज्ञानेनापि जीवनस्य कापि विशिष्टा आदर्शभूता लोकोत्तरा वा दिशा न गम्यते । यदि कश्चित् संस्कृतज्ञोऽसंस्कृतं पन्थानमनुसरति, किञ्चिदनार्यं वाचरति, तर्हि तस्य जीवनविधिना संस्कृतस्य प्रतिष्ठा क्षीयेत । 'स न केवलं स्वकीय मात्मानं हन्ति, अपि तु संस्कृतस्यैवापकरोति' इत्यवधार्यास्माभिः संस्कृतज्ञैः कश्चित् लोकोत्तरो मार्गः अनुसरणीय इति मे मतिः ।।

૫. (ક) પ્ર.૧(૩) નો પદપાઠ આપો. (૦૫)

(ખ) ‘दु॒रा॒ध्यो॒ रु॒॑ अदि॑तिम्’ । નું સ્વરાંકન સમજાવો. (૦૫)

(ગ) નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (૧૦)

(૧) હરિશ્ચન્દ્રના પુત્રનું નામ શું હતું ?

(૨) હરિશ્ચન્દ્રને કેટલી જાયાઓ હતી ?

(૩) અજીગર્તનો ક્રમાંકે બીજો પુત્ર કોણ હતો ?

(૪) શુન:શેયની કથામાંથી કયા કવિએ પ્રેરણા લીધી છે ?
શૂદ્રકે, અશ્વઘોષે, કાલિદાસે કે ભાસે ?

(૫) શુન:શેપાખ્યાન કોણે કહેવડાવવું જોઇએ ?

(૬) શુન:શેય છેલ્લે કોની પ્રાર્થના કરી ?

(૭) અજીગર્ત શેનાથી પીડાયેલો હતો ?

(૮) હરિશ્ચન્દ્ર રાજાનો વંશ જણાવો.

(૯) ઐતરેય મહીદાસ કોના પુત્ર છે ?

(૧૦) શુન:શેયનું નવું નામ શું પડ્યું ?